

Thematic Analysis of Postgraduated Theses in the Field of Educational Management: A Case Study of Urmia University

Hojjat Dehghanzadeh ^{1✉} , Fereshteh Gorbani ²

1. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran (E-mail: h.dehghanzadeh@urmia.ac.ir)
2. BSc, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran (E-mail: Fereshteh.gorbani2022@gmail.com)

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	Objective: The present study was carried out with the aim of thematic analysis of postgraduated theses in the field of educational management in Urmia University Method: The research method is applied in terms of purpose and analytical research in terms of nature and method. Using the document content analysis method, postgraduated theses in the field of educational management in Urmia University during the last 13 years were examined. The statistical population of the research consists of 421 theses defended in the mentioned field from 1390 to 1402.
Article History: Received: 10 September 2025 Revised: 5 August 2025 Accepted: 19 August 2025 Published: 20 March 2026	Results: The findings of the research showed that the subjects conducted at the master's and doctoral level are centered around organizational, occupational, individual, educational and social factors. In terms of field distribution, the most subjects in postgraduated theses are in the field of educational management. In terms of the geographical location of senior theses, the most focus has been on the city of Urmia, and in the doctoral degree, the main attention has been on other cities and provinces. In relation to the tool for collecting theses done in the master's and doctorate level, the largest share belongs to the questionnaire, and among the research methods, the highest rate of students' use of the descriptive method of the correlation type.
Keywords: thesis, thematic analysis, Urmia University, educational management	Conclusion: Researchers in this field, need to pay more attention to the use of qualitative and mixed tools and methods in educational management research.
Cite this article: Dehghanzadeh, H., & Gorbani, F. (2026). Thematic Analysis of Postgraduated Theses in the Field of Educational Management: A Case Study of Urmia University. <i>Journal of Learner Based Curriculum and Instruction</i> , 4(4), 57-77. DOI: 10.22034/cipj.2025.67786.1282	
 © The Author(s). Publisher: University of Tabriz.	

Extended Abstract

Introduction

The present study was conducted with the aim of thematically analyzing postgraduate theses in the field of Educational Management at Urmia University. As institutions of higher education expand their research activities, postgraduate theses increasingly serve as key indicators of the intellectual directions, methodological tendencies, and thematic priorities within a specific academic discipline. Research, as a systematic and purposeful process of inquiry, provides the foundation for generating new knowledge, addressing educational problems, and informing policy and practice. Within this context, theses occupy a central role because they not only reflect the academic growth and competencies of individual students but also mirror broader trends in scientific production at departmental and institutional levels.

A thesis represents the culmination of a student's academic experience, requiring the integration of theoretical knowledge, methodological skills, and critical analysis. It is also a structured and coherent document that contributes new insights related to the student's field of study. Examining the content of theses produced over several years allows researchers to identify prevailing research themes, frequently investigated issues, methodological patterns, and potential gaps in knowledge. Such analyses are valuable for academic departments seeking to revise curricula, align research priorities with national and global trends, improve supervision quality, and guide future students in selecting meaningful and relevant research topics. In the field of Educational Management—a domain concerned with leadership, organizational behavior, school administration, decision-making, policy implementation, and human development—understanding the focus areas of postgraduate research is particularly important. Educational systems operate within dynamic social, organizational, and technological environments, and the types of research conducted in Educational Management programs can reveal how academic inquiry responds to these evolving challenges. For example, investigating the balance between organizational, individual, educational, and social factors can signal how researchers interpret the core issues influencing educational institutions.

Despite the importance of continuous monitoring of academic output, a systematic and thematic analysis of postgraduate theses in Educational Management at Urmia University has not been conducted to date. Considering that the university has offered master's and doctoral programs in this field for more than a decade, analyzing the accumulated body of theses provides a valuable opportunity to evaluate the status, direction, and development of research activities within the program. Therefore, this study aims to map the thematic structure of postgraduate theses produced between 2011 and 2023, identify dominant and underrepresented research areas, and examine methodological trends, geographical orientations, and disciplinary patterns. By doing so, the study provides a comprehensive overview of the research landscape in Educational Management at Urmia University and offers insights for future planning and improvement.

Method

This applied study employed an analytical approach using document content analysis. All postgraduate theses in Educational Management at Urmia University over the past 13 years (2011–2023) formed the research population ($N = 421$). In the first phase, all these were reviewed on-site in the university's central library. Key information—including thesis title, academic level, supervisor and advisor names, student name, publication year, geographical focus, research method, and data collection instruments—was extracted. In the subsequent phase, related topics were grouped and classified into five main thematic categories: organizational, occupational, individual, educational, and social factors.

Results

At the master's level, educational factors accounted for the largest share of research topics (28%), followed by individual and organizational factors (24% each). Occupational factors represented 19%, while social factors constituted 8%. At the doctoral level, organizational factors dominated with 40%, followed by educational factors (23%), individual factors (15%), occupational factors (12%), and social factors (10%).

Regarding disciplinary distribution, most theses focused on Educational Management. At the master's level, 81% of theses fell within this field, while Educational Psychology accounted for 15%, Educational Technology 3%, and Curriculum Planning 1%. A similar trend appeared at the doctoral level: 83% of topics centered on Educational Management, 13% on fields such as Higher Education and Educational Psychology, 4% on Educational Technology, and 1% on Curriculum Planning. The geographical analysis showed that 71% of master's theses focused on Urmia city, while other cities accounted for between 1% and 3%. In contrast, doctoral theses displayed a broader geographical scope: 44% examined other cities and provinces, 23% focused on Urmia, 18% on West Azerbaijan province, and 15% on Tehran.

Analysis of research methods revealed a strong preference for quantitative approaches. At the master's level, 83% used descriptive-correlational methods, followed by descriptive-survey methods (14%). Mixed-methods, causal-comparative, and quasi-experimental designs each accounted for only 1%. Regarding data collection tools, questionnaires were used in 92% of theses, followed by documentary/library methods (5%) and interviews (2%). At the doctoral level, descriptive-correlational methods appeared in 53%, descriptive-survey in 28%, mixed-methods in 18%, and causal-comparative in 1%. Questionnaires again dominated as data collection tools (74%), followed by documentary/library methods (17%), and interviews (9%).

Conclusions

The findings highlight a strong reliance on quantitative methods and questionnaire-based data collection in postgraduate research in Educational Management. Researchers in this field are encouraged to incorporate more qualitative and mixed-method approaches to enrich the diversity and depth of research. Future studies could extend this analysis to other related fields such as Educational Technology and Curriculum Planning, with attention to broader thematic and methodological trends.

تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت آموزشی: مطالعه موردی دانشگاه ارومیه

حجت دهقان زاده^۱، فرشته قربانی^۲

۱. نویسنده مسئول، استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران (رایانامه: h.dehganzadeh@urmia.ac.ir)
۲. دانش آموخته کارشناسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران (رایانامه: fereshteh.gorbani2022@gmail.com)

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: مطالعه حاضر با هدف تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه ارومیه انجام گرفته است.
سابقه مقاله:	روش پژوهش: روش تحقیق به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت و روش، از نوع پژوهش‌های تحلیلی می‌باشد. با استفاده از روش تحلیل محتوای اسنادی، پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه ارومیه طی ۱۳ سال اخیر مورد بررسی قرار گرفتند. جامعه آماری پژوهش را ۴۲۱ تعداد پایان‌نامه دفاع شده در رشته مذکور از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲ تشکیل می‌دهد.
تاریخ دریافت: ۲۰ خرداد ۱۴۰۴	یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که موضوعات انجام شده در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری، حول محور عوامل سازمانی، شغلی، فردی، آموزشی و اجتماعی است. به لحاظ پراکندگی رشته ای، بیشترین موضوعات انجام شده در پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی، در حوزه رشته مدیریت آموزشی می‌باشد. در زمینه مکان جغرافیایی پایان‌نامه‌های ارشد، بیشترین تمرکز بر روی شهر ارومیه و در مقطع دکتری، توجه عمده بر روی سایر شهرها و استان‌ها بوده است. در رابطه با ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری، بیشترین سهم متعلق به پرسشنامه و در بین روش‌های تحقیق نیز، بالاترین میزان استفاده دانشجویان از روش توصیفی از نوع همبستگی بوده است.
تاریخ بازنگری: ۱۴ مرداد ۱۴۰۴	نتیجه‌گیری: پژوهشگران این رشته لازم است به کاربرد ابزارها و روش‌های کیفی و ترکیبی در تحقیقات مدیریت آموزشی توجه بیشتری نمایند.
تاریخ پذیرش: ۲۸ مرداد ۱۴۰۴	
تاریخ انتشار: ۲۹ اسفند ۱۴۰۴	
کلیدواژه‌ها:	
پایان‌نامه، تحلیل موضوعی، دانشگاه ارومیه، مدیریت آموزشی	

استناد: دهقان زاده، حجت؛ و قربانی، فرشته (۱۴۰۴). تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت آموزشی: مطالعه موردی دانشگاه ارومیه. *برنامه درسی و آموزش یادگیرنده محور*، ۴(۴)، ۵۷-۷۷. DOI: 10.22034/cipj.2025.67786.1282

مقدمه

پژوهش علمی یک فرآیندی از جستجوی با قاعده و نظام مند است که با هدف کشف موقعیت‌های مجهول صورت می‌گیرد. پژوهشگران آثار خود را در قالب‌های مختلفی از جمله کتاب، پایان‌نامه، مقاله یا مجله منتشر می‌کنند. در این میان، پایان‌نامه‌ها به عنوان یکی از منابع اطلاعاتی مهم در مراکز علمی و دانشگاهی تلقی می‌شوند و پژوهش‌هایی که دانشجویان در طول دوران تحصیل انجام می‌دهند، عمدتاً از این نوع می‌باشد (محمدی و مقنی پور^۱، ۱۴۰۱).

پایان‌نامه و رساله، چکیده‌ای از آموخته‌های فرد در طول دوران تحصیل و گزارش منسجمی است که دانشجو در مورد موضوع جدیدی مرتبط با رشته تحصیلی، زیر نظر استاد راهنما انجام می‌دهد. در بسیاری از موارد، واژه پایان‌نامه را برای دوره کارشناسی و کارشناسی‌ارشد و واژه رساله یا تز را برای مقطع دکتری به کار می‌برند و تفاوتی که بین پایان‌نامه و رساله وجود دارد، در نوآوری بیشتر و حجم تحقیقات صورت گرفته است.

پایان‌نامه‌های نگاشته شده توسط دانشجویان، از چندین جهت دارای اهمیت است. نخست آن که نوشتن پایان‌نامه توسط دانشجویان می‌تواند این انگیزه را ایجاد کند که آن‌ها این مسیر را به صورت تخصصی تر دنبال کرده و از طریق توسعه دانش قبلی یا تولید دانش جدید، به رشد علمی جامعه کمک نمایند (رحیمی و رضایی^۲، ۱۳۸۷). دوم آنکه نگاشتن پایان‌نامه این امکان را فراهم می‌سازد که دانشجویان به تمرین و تکمیل آموخته‌های قبلی خود بپردازند و کیفیت یادگیری خود را در این زمینه بهبود بخشند (نوه ابراهیم، منصوریان و رحیمی^۳، ۱۳۹۲). مهمتر آنکه، نوشتن پایان‌نامه‌های کاربردی و نیاز محور توسط دانشجویان، می‌تواند تا حد زیادی در حل مسائل و مشکلات جامعه راهگشا و کمک کننده باشد (خسروی، نیلی و زمانی^۴، ۱۳۹۵).

تحقیق حاضر در تلاش است تا از طریق تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های دانشجویی در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری، به شناخت بخشی از تحقیقات انجام شده در حوزه مدیریت آموزشی دست یابد و یک نمای کلی از وضعیت این رشته در دانشگاه ارومیه ارائه دهد.

در این مطالعه سعی شده است با استفاده از روش تحلیل محتوا، به بررسی پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری در بازه زمانی ۱۳ ساله (۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲) پرداخته شود. تحلیل محتوای این پایان‌نامه‌ها علاوه بر شناساندن دستاوردهای حوزه مربوطه، به پژوهشگر این امکان را می‌دهد که به جای آن که از طریق پرسشنامه در پی فهمیدن باورها و نگرش‌های افراد باشد، بتواند پیام‌های تولیدی آن‌ها را به صورت قاعده مند و با توجه به هدف پژوهش، مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. همچنین به واسطه بررسی پایان‌نامه‌های مذکور، می‌توان بستر را برای پژوهش‌های بعدی و برنامه‌ریزی‌های دقیق تر در آینده فراهم نمود.

امروزه با توجه به پیچیدگی سازمان‌ها و محدودیت در منابع انسانی و مادی، ضرورت مدیریت و رهبری در سازمان‌ها بیش از پیش به چشم می‌خورد؛ چرا که با بزرگتر شدن سازمان‌ها، تعداد کارکنان، مصرف کنندگان و تشکیلات سازمانی افزایش پیدا می‌کنند، فعالیت‌ها گسترده تر و متنوع تر می‌شوند و نیاز به سرمایه گذاری بیشتر می‌شود. مجموع این عوامل باعث می‌شود که اداره سازمان‌ها شکل پیچیده تری به خود بگیرد. سازمان‌های آموزشی نیز از این قاعده مستثنی نیستند و برای حل پیچیدگی‌ها و تحقق اهداف سازمانی خود، نیازمند مدیران خبره و لایقی هستند تا با برنامه‌ریزی، هماهنگی و جهت دهی‌های بموقع و هوشمندانه، زمینه را برای اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی فراهم سازند. به عبارتی دیگر، پیشبرد اهداف سازمانی و استفاده مناسب از منابع مادی، انسانی و مالی، منوط به داشتن مدیرانی متخصص و کارآمد است و تحقق چنین امری در سایه توجه روزافزون به رشته مدیریت آموزشی است.

مدیریت آموزشی اساساً به توصیف و تبیین عناصر سازمانی و روابط موجود در میان آن‌ها پرداخته و از طریق برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت، هماهنگی و کنترل عوامل موجود در سازمان‌ها، در پی تحقق اهداف سازمانی با بیشترین بهره‌وری است (علاقه

1. Mohammadi & Moghanipour
2. Rahimi & Rezaei
3. Navehebrahim, Mansourian & Rahimi
4. Khosravi, Nili & Zamani

بند، ۱۳۸۹، ص ۹). پس می‌توان دریافت که پیشرفت و موفقیت همه سازمان‌ها و به ویژه سازمان‌های آموزشی، در گروی مدیریت و رهبری اثربخش است. این رشته به عنوان شاخه‌ای جدید از علم مدیریت، بر پایه اصول و مبانی نظری مختلفی شکل گرفته است. از جمله این نظریه‌ها می‌توان به مدیریت علمی فردریک تیلور، مدیریت اداری هانری فایول، بوروکراسی ماکس وبر، نهضت روابط انسانی ماری پارکر فالت و آلتون مایو، نظریه سیستمی، نظریه سیستم‌های اجتماعی و نظریه‌های رفتاری مانند همکاری چستر بارنارد، تصمیم‌گیری هریت سایمون و همسازی وایت بک و گریس آرگریس اشاره کرد که هدف اصلی این نظریه‌ها، ایجاد محیطی است که در آن منابع مادی و انسانی به طور بهینه مورد استفاده قرار گرفته و اهداف آموزشی تحقق یابند (علاقه بند، ۱۳۸۹، ص ۹). لذا با توجه به ضرورت و اهمیت مدیریت آموزشی در دنیای امروز، پژوهش حاضر درصدد برآمده تا از طریق تحلیل محتوای پایان‌نامه‌ها، به آگاهی از گرایش‌های پژوهشی و موضوعات مطرح روز در حوزه مدیریت آموزشی دست یابد.

علی‌رغم اینکه در طی ۱۳ سال گذشته، تعداد قابل توجهی پایان‌نامه در رشته مدیریت آموزشی در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری نگاشته شده است، ولی تاکنون پژوهشی که تصویری کلی از کم و کیف پایان‌نامه‌ها به لحاظ قلمرو موضوعی، پراکندگی رشته‌ای، مکان جغرافیایی، روش‌های تحقیق و ابزار گردآوری ارائه کند، صورت نگرفته است (منظور از پراکندگی رشته‌ای، بررسی این موضوع است که در پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی، چه رشته‌های دیگری مانند تکنولوژی آموزشی، روانشناسی تربیتی و غیره مورد توجه قرار گرفته و در پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی ادغام شده اند). لذا هدف اصلی این پژوهش، آگاهی یافتن از موارد مذکور در پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه ارومیه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲ است. مسلماً انجام یک چنین پژوهشی می‌تواند در ارائه یک نمای کلی از کم و کیف پایان‌نامه‌های مذکور و شناسایی کمبودهای موجود در این حوزه، کمک کننده باشد. در زمان انجام این پژوهش (سال ۱۴۰۳)، مجموعاً ۴۲۱ پایان‌نامه در سطح ارشد و دکتری موجود بود که از این تعداد، ۳۶۲ پایان‌نامه در سطح کارشناسی‌ارشد و ۵۹ پایان‌نامه در سطح دکتری به انجام رسیده است. تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های مذکور در دانشگاه ارومیه، این نکته را روشن می‌سازد که موضوعات مورد علاقه دانشجویان، اساتید راهنما و اساتید مشاور بیشتر در چه حوزه‌ای بوده است. به عبارتی دیگر با استفاده از این پژوهش، می‌توان گرایش‌های موضوعی پایان‌نامه‌ها را شناسایی و طبقه بندی نمود و دریافت که چه موضوعاتی بیشتر مورد توجه بوده اند و در مقابل چه موضوعاتی مورد غفلت یا کم توجهی قرار گرفته اند. به علاوه، پژوهش حاضر به دنبال بررسی وضعیت روش‌های مورد استفاده در پایان‌نامه‌های مذکور می‌باشد تا مشخص شود روش‌های کمی بیشتر استفاده شده اند یا روشهای کیفی، و اینکه بیشتر از کدامیک از انواع روش‌های تحقیق استفاده شده است. همچنین به واسطه انجام این پژوهش، می‌توان تعیین کرد که در انجام پایان‌نامه‌های مذکور، بیشترین و کمترین تمرکز بر روی کدام شهرها بوده است و نهایتاً در بین ابزارهای گردآوری اطلاعات، کدام ابزارها به کار رفته اند و بیشترین و کمترین استفاده از کدام ابزارها بوده است.

رشته مدیریت آموزشی از مهمترین علوم عصر حاضر محسوب می‌شود که به توصیف و تبیین عوامل سازمانی و روابط بین آن‌ها در سازمان‌های آموزشی می‌پردازد (پاکدل و خاکسفیدی^۱، ۱۳۹۴). در یک تعریف کلی، مدیریت آموزشی به معنای برنامه‌ریزی، سازماندهی، رهبری و کنترل فعالیت‌های سازمانی، به منظور تصمیم‌گیری درباره امور مرتبط با آموزش و پرورش و یادگیری است (علاقه بند^۲، ۱۳۸۹، ص ۶۲). شکل‌گیری این رشته همزمان با پیدایش و تحول نظام‌های نوین آموزش و پرورش بود. در قرن بیستم، عواملی همچون ایجاد مدارس و سازمان‌های آموزشی بزرگ، پیچیدگی در امر آموزش و پرورش و تنوع برنامه‌های آموزشی، ضرورت مدیریت آموزشی را نمایان ساختند (علاقه بند، ۱۳۸۹، ص ۶۱). زمانی که نظام‌های آموزشی ساده و کوچک بودند، وظیفه عمده آموزش و پرورش حفظ وضعیت وجود و انتقال تفکرات سنتی بود. لذا مدیریت در آموزش و پرورش را به عنوان یک وظیفه نسبتاً ساده تلقی می‌کردند و افراد در صورت داشتن صلاحیت اخلاقی و تجربه کاری، می‌توانستند عهده دار امور آموزشی و مدیریتی در مدارس شوند. تعریفی که در این دوره از مدیریت آموزشی وجود داشت شامل تفتیش، بازرسی و ایجاد هماهنگی از طریق اعمال مقررات، نظارت و کنترل بود. بعدها بروز تحولات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، نظام آموزشی را با تغییرات بنیادینی مواجه ساخت و بر وظایف و مسئولیت‌های این نظام افزود (علاقه بند، ۱۳۸۹).

1. Pakdel & Khaksafidi
2. Alagheband

همگام با این تحولات، رشته مدیریت آموزشی نیز توسعه یافت و در بین سایر مدیریت‌ها از جایگاه خاصی برخوردار گردید به گونه‌ای که در اکثر کشورها، این رشته به عنوان یک حوزه مدیریتی مهم تلقی می‌شد. این تحولات تاحدی پیش رفت که امروزه مفهوم مدیریت آموزشی را مساوی با رهبری، راهنمایی، اصلاح و تغییر دانسته‌اند (سابکزهی و باور^۱، ۱۳۹۹).

طی سالیان اخیر، در کشور ایران نیز تلاش‌هایی در زمینه توسعه و گسترش مدیریت آموزشی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش ضمن خدمت صورت گرفته است (جوانبخت^۲، ۱۳۹۸). این رشته برای نخستین بار در سال ۱۳۴۶ در دانشسرای عالی تهران تأسیس و رفته رفته در دیگر دانشگاه‌های کشور نیز گسترش یافت. در سال ۱۳۸۳ کارشناسی‌ارشد رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه ارومیه راه اندازی گردید. سپس از سال ۱۳۸۶، رشته مدیریت آموزشی در مقطع دکتری و از سال ۱۳۸۹، رشته مدیریت آموزش عالی در مقطع دکتری به گروه علوم تربیتی این دانشگاه اضافه شدند.

در ادامه به چندین مورد از پژوهش‌های انجام یافته در حوزه مدیریت آموزشی در داخل و خارج اشاره می‌شود: در داخل نوه ابراهیم و ریاحی نیا^۳ (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تربیت معلم در ده سال اخیر، نشان داده‌اند علیرغم این که اکثر تولیدات بین المللی به زبان انگلیسی است اما دانشجویان رشته مدیریت آموزشی در تهیه پایان‌نامه‌های خود بیشتر از منابع فارسی زبان استفاده کرده‌اند و می‌توان یکی از دلایل تکراری بودن عنوان پایان‌نامه‌های انجام شده را ضعف دانشجویان در زبان انگلیسی و عدم کاربست ژورنال‌های بین المللی دانست.

در پژوهشی دیگر با عنوان سیمای پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران بین سال‌های تحصیلی ۱۳۶۴-۱۳۷۶، به این نتایج رسیده شد که موضوعات پایان‌نامه‌های دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در دانشگاه تهران، عمدتاً در زمینه‌های آموزش فعالیت شناختی و عوامل شناختی-اجتماعی است و به لحاظ روش پژوهش نیز، اکثر پژوهش‌ها توصیفی از نوع پیمایشی هستند (صادقی^۴، ۱۳۷۹).

رحیمی و رضایی (۱۳۸۷)، در پژوهشی دیگر با عنوان تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران از آغاز تا سال ۱۳۸۶، به این نتایج پژوهشی دست یافتند که بیش از ۵۹ درصد پایان‌نامه‌های انجام شده در رشته علوم تربیتی دانشگاه تهران به مباحث «مدیریت»، «آزمون‌ها و مقیاس‌ها»، «برنامه درسی و آموزش» و «فلسفه آموزش و پرورش» اختصاص دارد.

پژوهشی دیگر توسط صفا، فقیهی و معمارزاده^۵ (۱۴۰۱)، با عنوان تحلیل محتوای رساله‌های دکتری رشته مدیریت دولتی در دانشگاه‌های کشور: تربیت مدرس، تهران، علامه طباطبایی و واحد علوم و تحقیقات آزاد اسلامی (۱۳۸۰-۱۳۹۶)، بیانگر این است که ترجیح دانشجویان به استفاده از روش‌های تحقیق کمی بیشتر از روش‌های تحقیق کیفی بوده است.

در خارج نیز کوزاوغلو و آسلانارگون^۶ (۲۰۲۴)، در پژوهشی با عنوان تحلیل موضوعی مقالات منتشر شده در حوزه مدیریت آموزشی پس از دهه ۲۰۰۰، نشان داده‌اند که در مقالات داخلی ترکیه، تأکید عمده بر روی عناوینی همچون حل تعارضات سازمانی و تضمین وحدت سازمان، پیوستن اعضای سازمان به سازمان، حفظ نظم مدرسه و کلاس و تضمین نظم و انضباط دانش‌آموزان بود. به عبارت دیگر، در مقالات منتشر شده در حوزه مدیریت آموزشی، موضوعات مربوط به سایر مسائل آموزشی نسبت به مدیریت و رهبری بیشتر مورد توجه بوده است.

همچنین در پژوهشی که با عنوان بررسی تحلیل داده‌های مورد استفاده در پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد علوم تربیتی صورت گرفت، به این نتیجه رسیدند که مطالعات کمی در مقایسه با سایر روش‌های تحقیق رواج بیشتری داشته و همچنین آمار توصیفی،

1. Sabokzehi & Bavar

2. Javanbakht

3. Navehebrahim & RiahiNia

4. Sadeghi

5. Safa, Faghihi & Memarzadeh

6. Aslanargun & Cozoğlu

آزمون T، واریانس یک طرفه و ضریب همبستگی پیرسون بیش از تکنیک‌های تحلیل داده‌های پارامتریک و ناپارامتریک چند متغیره مورد استفاده قرار گرفته اند (تاوشانسیل و همکاران^۱، ۲۰۱۰).

پژوهشی دیگر توسط آیدین، آرداغ و ساریر^۲ (۲۰۱۰)، با عنوان مقایسه مقالات منتشر شده در حوزه مدیریت آموزشی از نظر موضوعات، روش‌ها و نتایج، نشان می‌دهد که بر خلاف خارج از کشور، روش‌های تحقیق مورد استفاده در ترکیه بیشتر از نوع کمی بوده تا کیفی و اینکه مقالات بیشتر با دیدگاهی محدود نوشته شده اند.

هالینگر و چن^۳ (۲۰۱۵)، در پژوهشی دیگر با عنوان بررسی تحقیق در مورد رهبری و مدیریت آموزشی در آسیا: تحلیل مقایسه‌ای موضوعات و روش‌های تحقیق ۲۰۱۲-۱۹۹۵، به این نتایج پژوهشی دست یافتند که تولید دانش در سرتاسر قاره آسیا بسیار ناهموار بوده و بورس تحصیلی آسیایی در رهبری و مدیریت آموزشی در مراحل اولیه توسعه باقی مانده است. اگرچه تا قبل از سال ۲۰۰۶، روش‌های تحقیق کیفی در حوزه مدیریت آموزشی رواج بیشتری در آسیا داشت، اما طی شش سال اخیر استفاده از روش‌های تحقیق کمی به شدت افزایش پیدا کرده است.

با توجه به مطالب گفته شده، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به چندین پرسش درباره پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری می‌باشد و سعی دارد با روش تحلیل محتوا به این سوالات پاسخ دهد:

۱. موضوعات پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری در چه حیطه‌هایی هستند؟

۲. پراکندگی رشته‌ای پایان‌نامه‌های انجام شده در چه قلمروهایی می‌باشند؟

۳. مکان جغرافیایی پایان‌نامه‌های انجام شده متمرکز بر کدام شهرها می‌باشد؟

۴. روش تحقیق و ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری، شامل چه مواردی هستند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی بوده و به لحاظ ماهیت و روش، از نوع پژوهش‌های تحلیلی می‌باشد. پژوهش‌های تحلیلی از نوع پژوهش‌های غیر واکنشی هستند که در آن پژوهشگر بدون کوچکترین دخالتی، دیدگاه‌ها و اندیشه‌های افراد، ویژگی‌های مختلف پیام، علل صدور و آثار پیام آن‌ها را مورد مطالعه قرار می‌دهد. در واقع این روش، به تجزیه و تحلیل عینی و منظم پیام‌های تولیدی افراد می‌پردازد و می‌توان گفت که اصلی‌ترین کاربرد تحلیل محتوا در بررسی نکات نهفته در درون پیام‌ها است؛ یعنی امکان مطالعه آنچه که در پیام هست اما در نگاه اول دیده نمی‌شود. وجه تمایز این روش با دیگر روش‌ها در این است که بیشتر بررسی‌های اجتماعی مبتنی بر پرسشنامه هستند؛ یعنی تحلیل محقق بر اساس داده‌های به دست آمده از پرسشنامه می‌باشد در حالی که در تحلیل محتوا پاسخ‌ها مشخص و در دسترس بوده و هنر پژوهشگر در طرح پرسشنامه‌ای است که پاسخ‌های موجود را در بگیرد و امکان تحلیل و جمع بندی را فراهم آورد (رحیم سلطانی^۴، ۱۳۹۱). برخلاف تحقیقات پیمایشی که اغلب نیازمند امکانات و منابع بیشتری هستند، این روش نیاز به تجهیزات خاصی نداشته و پژوهشگران می‌توانند با دسترسی صرف به منابع اطلاعاتی به تحلیل داده‌ها پرداخته و از این طریق در وقت و هزینه خود صرفه جویی نمایند (رنجبری صوفیان، عطاپور و نجاری^۵، ۱۴۰۱).

در پژوهش حاضر، با استفاده از روش تحلیل محتوا، ۴۲۱ پایان‌نامه انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه ارومیه طی ۱۳ سال اخیر مورد بررسی قرار گرفتند.

در گام اول برای گردآوری و تحلیل اطلاعات پژوهش، ابتدا مراجعه حضوری به کتابخانه مرکزی دانشگاه ارومیه صورت گرفت و کلیه پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی این رشته از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲ مورد مشاهده مستقیم قرار گرفتند. در فرآیند مشاهده

1. Tavşancıl, Erdem, Yalçın, Yildirim & Bilican
2. Aydın, Erdağ & Sarier
3. Hallinger & Chen
4. Rahim soltani
5. Ranjbari Sofyan, Atapour & Najjary

و بررسی پایان‌نامه‌ها، اطلاعات مورد نیاز از قبیل عنوان پایان‌نامه‌ها، مقطع تحصیلی، نام اساتید راهنما و مشاور، نام دانشجو، تاریخ نشر، مکان جغرافیایی، روش تحقیق و ابزار گردآوری پایان‌نامه‌ها، استخراج و یادداشت برداری شدند. در گام دوم به منظور تکمیل اطلاعات برخی پایان‌نامه‌ها، وارد سایت پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایران داک) شده و نسبت به تکمیل اطلاعات مورد نیاز اقدام گردید. در گام سوم پس از بررسی دقیق عناوین، مضمون اصلی عناوین و فراوانی هر کدام از آن‌ها در ستون‌های جداگانه‌ای در قالب تم، زیر تم و فراوانی نوشته شدند. سپس در گام چهارم مضامین مرتبط، با یکدیگر جمع و در تم‌های اصلی یعنی عوامل سازمانی، شغلی، فردی، آموزشی و اجتماعی طبقه بندی شدند. نهایتاً در گام پنجم یافته‌های حاصل از موضوعات پایان‌نامه‌ها، پراکندگی رشته‌ای، مکان جغرافیایی، روش تحقیق و ابزار گردآوری پایان‌نامه‌ها در قالب نمودار دایره‌ای و به صورت درصدی مطرح شدند.

یافته‌ها

۱- موضوعات پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری: در جدول زیر موضوعات انجام شده در مقطع ارشد و دکتری بصورت جداگانه و با تم‌های اصلی مطرح شده است.

جدول ۱: موضوعات پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی در مقطع کارشناسی‌ارشد

تم	زیر تم	فراوانی
عوامل سازمانی	سیاست‌های سازمانی و رفتار (سیاسی، شهروندی سازمانی، ضد شهروند سازمانی، رفتار سازمانی، مثبت‌گرا، شاخص‌های رفتاری، رفتار اخلاقی، فرانش، انحرافی، منطقی، نوآورانه، تسهیم دانش، ناکارآمد، خلاقانه و تغییر رفتار)	۶۰
	رهبری (سبک‌های رهبری، رهبری تحول‌گرا، معنوی، مبتنی بر ارزش، اخلاقی، خودرهبری، امنیت مدار، خدمتگزار، توزیعی، توانمند شده، اصیل، خیرخواه، کاریزماتیک و مشارکتی)	۶۰
	اثربخشی (سازمانی، عملکرد کارکنان) و مدیریت (تغییر، منابع انسانی، کیفیت فراگیر، کلاس، دانش، مدرسه محور، مراکز پیش دبستانی، تعارض، زمان)	۴۵
	جامعه پذیری سازمانی و فرهنگ (یادگیری سازمانی، اخلاق مدار، مدرسه، ارزش‌ها و سرمایه فرهنگی)	۴۳
	تعهد سازمانی و سلامت سازمانی	۳۸
	اخلاق سازمانی، جو اخلاقی و عدالت سازمانی	۲۸
	عوامل سازمانی، جو سازمانی و هویت سازمانی	۲۳
	پاسخگویی سازمانی و عملکرد (سازمانی، مدیران، کارکنان)	۲۱
	هوش سازمانی و نوآوری (سازمانی، مدیران)	۱۸
	حمایت سازمانی و فضیلت سازمانی	۱۴
	ساختار سازمانی و ویژگی‌های سازمانی	۱۲
	کار تیمی و مشارکت (سازمانی، کارکنان)	۱۱
	شفافیت سازمانی و اعتماد سازمانی	۹
	انعطاف پذیری منابع انسانی، چابکی سازمانی و بهره‌وری کارکنان	۹
	تصمیم‌گیری (اخلاقی، مدیریتی، سبک‌های تصمیم‌گیری)	۶
	سکوت سازمانی و بدبینی سازمانی	۵
	تعارض سازمانی و چالش (مدیریتی و حضور زنان در پست‌های مدیریتی)	۳
	مبادله رهبر عضو و فروتنی (رهبری و تیمی)	۲
	خصوصی سازی	۱

عوامل شغلی	سازگاری شغلی و رضایت شغلی	۳۵
	فرسودگی شغلی و تمایل به ترک شغل	۲۳
	هویت حرفه‌ای و عملکرد شغلی	۲۱
	کیفیت زندگی کاری و امنیت شغلی	۱۹
	اخلاق (حرفه‌ای، کاری، کار اسلامی)	۱۸
	کارآفرینی و ویژگی‌های کارآفرینان	۱۶
	استرس شغلی و تنش شغلی	۱۴
	وجدان کاری و تعهد حرفه‌ای	۹
	توسعه حرفه‌ای و بهره‌وری شغلی	۶
	دلبستگی شغلی	۴
	اعتیاد به کار	۳
	اشتیاق شغلی و انگیزش شغلی	۳
	تکیه‌گاه‌های شغلی و مهارت‌های فنی	۳
	خودکارآمدی شغلی و موفقیت شغلی	۲
	استانداردهای حرفه‌ای	۱
عوامل فردی	خودکارآمدی و خلاقیت	۳۴
	هوش (هیجانی، معنوی، فرهنگی و اخلاقی)	۲۵
	ویژگی‌های شخصیتی و فردی	۷
	سرمایه فکری و روانشناختی	۷
	سرزندگی و شادکامی	۷
	عملکرد فردی و پاسخگویی فردی	۷
	معنویت	۶
	فشار روانی و اضطراب	۶
	تفکر (خلاق، استانداردگرا، سبک‌های تفکر)	۵
	سیرت نیکویی	۴
	مدیریت و حل تعارض	۴
	نگرش (مثبت به کار، نگرش معلمان)	۳
	انگیزه	۲
	رضایت (از زندگی و ارتباطات)	۲
	سلامت روانی	۲
	مهارت‌های ارتباطی	۲
	قدرت و شخصیت	۱
	استقلال	۱
	اهمال کاری	۱
عوامل آموزشی	توانمندسازی (روانشناختی، کارکنان، مدیران، معلمان)	۳۰
	نوآوری و فناوری اطلاعات	۲۳
	یادگیری (الکترونیکی، سازمانی، اثربخش، فردی، مجازی، مدل بومی استانداردهای حرفه‌ای، حمایت از یادگیری)	۱۷
	کیفیت خدمات آموزشی و آموزش (الکترونیکی، ضمن خدمت، خانواده، مجازی، مبتنی بر تفکر، درس پژوهی)	۱۲

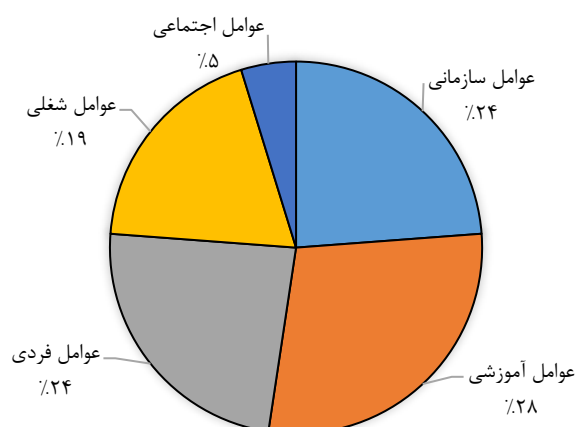
۱۱	پیشرفت (درسی، تحصیلی، معلمان)	
۱۰	تدریس (تدریس فعال، اثربخش، کیفیت تدریس و توفیق در تدریس)	
۶	اشتیاق تحصیلی و موفقیت تحصیلی	
۶	عملکرد (آموزشی، اساتید، مدیران)	
۵	انگیزش (یادگیری، پیشرفت، عوامل انگیزشی)	
۴	سازمان یادگیرنده و تولید دانش	
۴	اثربخشی (دوره‌های آموزش ضمن خدمت، مدیران، مدارس و تدریس)	
۴	کارایی و بهره‌وری معلمان	
۳	پاسخگویی (معلمان، مدارس و سیستم آموزش عالی)	
۳	خودکارآمدی (تحصیلی، معلمان)	
۳	ارزشیابی (توصیفی، عملکرد اساتید و عملکرد آموزشی)	
۲	انگیزه (یادگیری و پیشرفت تحصیلی)	
۲	آرزوهای تحصیلی و نابرابری آموزشی	
۲	عوامل مدرسه‌ای و خانوادگی	
۲	مشارکت (والدین، دبیران)	
۱	جهت‌گیری برنامه درسی	
۱	توسعه فنی حرفه‌ای و کار دانش	
۱	رضایتمندی دانشجویان	
۱۳	عوامل اجتماعی	سرمایه اجتماعی
۸	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	
۳	سازگاری اجتماعی	
۱	حمایت اجتماعی	
۱	آرزوها و انتظارات والدین	

جدول ۲: موضوعات پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی در مقطع دکتری

فرآوانی	زیر تم	تم
۷	مدیریت (برداشت، دانش، استعداد، تعارض، آموزش عالی)	عوامل سازمانی
۶	احساس عدالت سازمانی و اخلاق سازمانی	
۶	رهبری (کوانتومی، اخلاقی، عاطفی، اثربخش، اجتماعات)	
۵	هوش سازمانی و چابکی سازمانی	
۴	نوآوری و رفتارهای نوآورانه	
۴	فرهنگ (مدرسه، سازمانی، کیفیت، دانشگاهی)	
۴	شفافیت سازمانی و اعتماد سازمانی	
۴	تعهد سازمانی و یگانگی فرد سازمان	
۳	تعالی سازمانی و فضیلت سازمانی	
۳	عوامل سازمانی و رفتار شهروندی سازمانی	
۳	هویت سازمانی و ایدئولوژی سازمانی	
۳	توسعه منابع انسانی و برنامه‌ریزی جانشین پروری	
۳	پاسخگویی غیررسمی و عملکرد سازمانی	
۲	فرهنگ سازمانی و انطباق‌پذیری سازمانی	

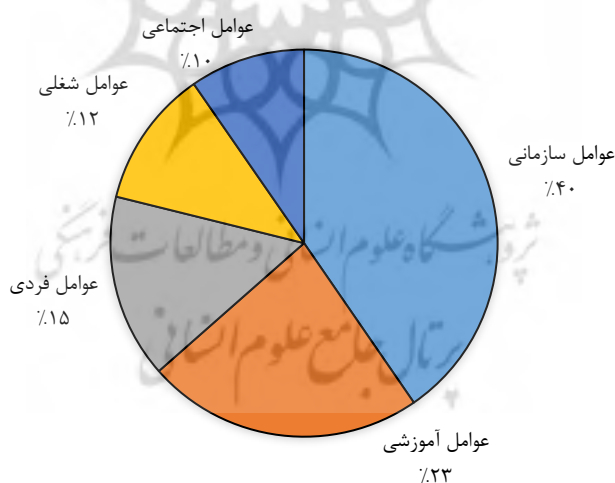
۲	یادگیری سازمانی و تغییر سازمانی	
۱	تخصیص بهینه اعتبارات	
۱	ترومای سازمانی	
۱	شهرت سازمانی	
۱	کارآفرینی سازمانی	
۱	حسادت سازمانی	
۱	توسعه شرکت‌های دانشگاهی	
۵	اخلاق حرفه ای	عوامل شغلی
۲	درگیری شغلی	
۲	عوامل شغلی و وجدان کاری	
۱	جو کاری	
۱	استقلال شغلی	
۶	سازمان یادگیرنده و یادگیری (سازمانی، غیررسمی، الکترونیکی، حرفه‌ای، شخصی، حمایتی)	عوامل آموزشی
۳	نابرابری‌های آموزشی و مدرسه‌ای	
۲	کیفیت دوره آموزشی و استقرار موب	
۲	فناوری و الگوی انتقال آموزش	
۲	جذب و اثرگذاری آموزش عالی	
۲	توسعه پایدار آموزشی	
۱	بین المللی سازی آموزش عالی	
۱	برنامه درسی مهارت‌های زندگی	
۱	دانشگاه نسل سوم	
۱	الگوی تلفیقی	
۱	ماندگاری معلمان	
۱	آموزش عالی سلامت	
۳	خود تعیین گری روانشناختی و توانمندسازی روانشناختی	عوامل فردی
۲	عوامل فردی و تفکر انتقادی	
۱	سیرت نیکویی	
۱	شادکامی	
۱	مقاومت در برابر تغییر	
۱	سواد اطلاعاتی	
۱	سرمایه انسانی	
۱	خودکارآمدی	
۴	سرمایه اجتماعی	عوامل اجتماعی
۲	پاسخگویی اجتماعی و مسئولیت پذیری اجتماعی	
۱	سلامت اجتماعی	
۱	کارآفرینی اجتماعی	
۱	سایب اجتماعی	

در نمودارهای زیر موضوعات پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع ارشد و دکتری به صورت درصدی نشان داده شده است.

نمودار ۱: موضوعات پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی در مقطع کارشناسی ارشد

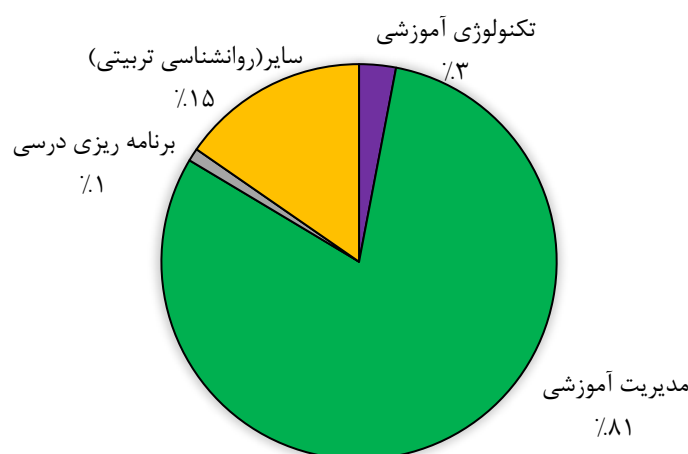
طبق نمودار بالا، از بین موضوعات انجام شده عوامل آموزشی سهم ۲۸ درصدی و بالاترین سهم را به خود اختصاص داده است. پس از آن، عوامل فردی و عوامل سازمانی هر دو با کسب ۲۴ درصد، رتبه دوم را به خود اختصاص داده‌اند. رتبه‌های سوم و چهارم نیز به ترتیب مربوط به عوامل شغلی و عوامل اجتماعی است.

نمودار ۲: موضوعات پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی در مقطع دکتری

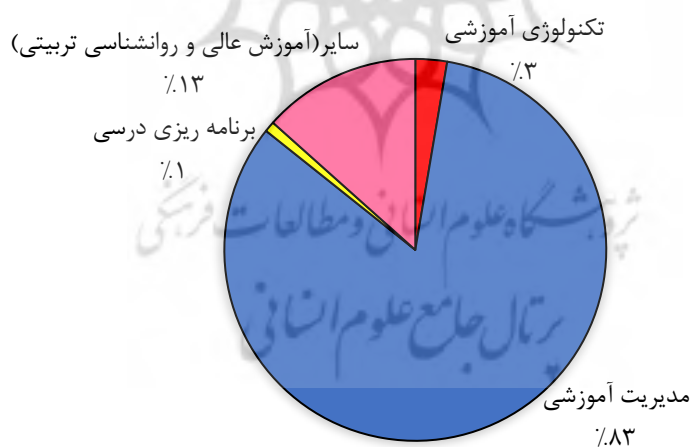
همانطور که نمودار بالا نشان می‌دهد، از بین موضوعات انجام شده، عوامل سازمانی سهم قابل توجهی را به خود اختصاص داده که برابر با ۴۰ درصد است. عوامل آموزشی با کسب ۲۳ درصد در رتبه دوم و عوامل فردی با کسب ۱۵ درصد در رتبه سوم قرار گرفته‌اند. سپس عوامل شغلی با ۱۲ درصد و عوامل اجتماعی با ۱۰ درصد، به ترتیب رتبه‌های چهارم و پنجم را کسب کرده‌اند.

۲-پراکندگی رشته‌ای پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری

نمودار ۳: پراکندگی رشته‌ای پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد

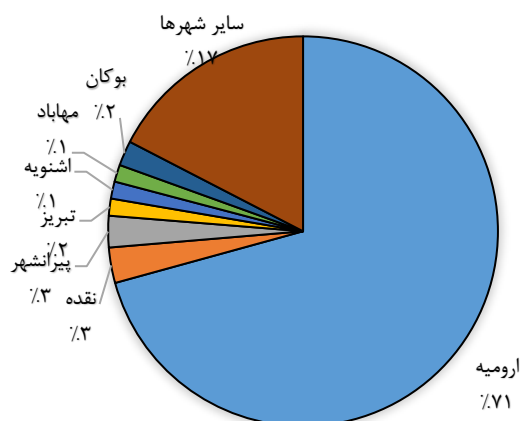
بر اساس نمودار بالا، ۸۱ درصد از موضوعات انجام شده مربوط به مدیریت آموزشی است. سایر موضوعات از قبیل روانشناسی تربیتی ۱۵ درصد از موضوعات پایان‌نامه‌ها را به خود اختصاص داده و رتبه‌های سوم و چهارم نیز به ترتیب مربوط به تکنولوژی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی است.

نمودار ۴: پراکندگی رشته‌ای پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع دکتری

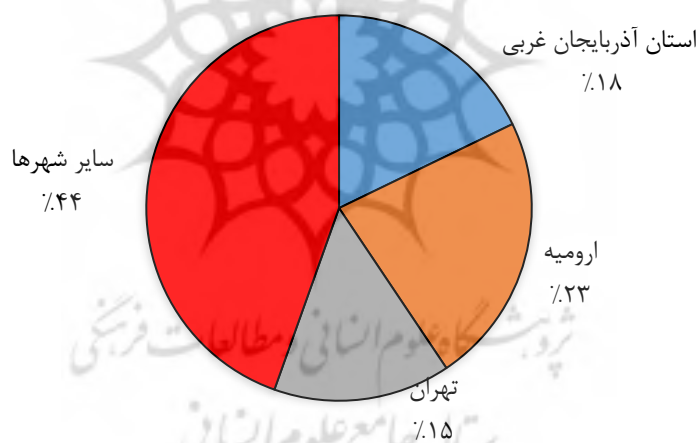
همانطور که در نمودار بالا ملاحظه می‌کنید، از بین موضوعات مقطع دکتری، مدیریت آموزشی بیشترین درصد را به خود اختصاص داده که برابر با ۸۳ درصد است. سایر موضوعات با کسب ۱۳ درصد در رتبه دوم، تکنولوژی آموزشی با کسب ۴ درصد در رتبه سوم و برنامه‌ریزی درسی نیز با کسب کمترین درصد در رتبه چهارم جای گرفته است.

۳- مکان جغرافیایی پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری : در نمودارهای زیر به ترتیب مکان جغرافیایی پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری مطرح شده است:

نمودار ۵: مکان جغرافیایی پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی ارشد

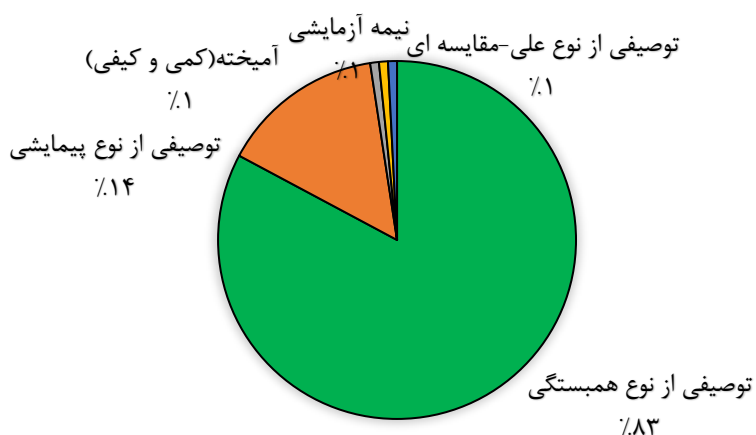
با توجه به نمودار بالا، در زمینه مکان جغرافیایی پایان‌نامه‌های ارشد، بیشترین تمرکز بر روی شهر ارومیه بوده که معادل با ۷۱ درصد است. بعد از ارومیه، سایر شهرها همچون لرستان، تهران، سنندج و... با ۱۷ درصد دارای بیشترین فراوانی هستند. شهرهای همجوار از قبیل بوکان، نقده، پیرانشهر، اشنویه، تبریز و مهاباد نیز ۱ الی ۳ درصد این نمودار را تشکیل می‌دهند.

نمودار ۶: مکان جغرافیایی پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع دکتری

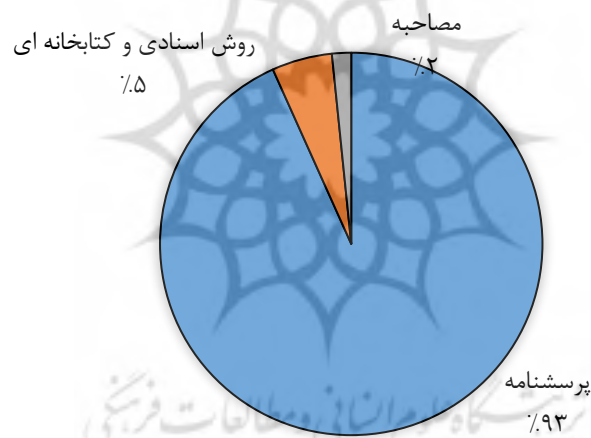
همچنان که در نمودار فوق مشاهده می‌کنید، در پایان‌نامه‌های مقطع دکتری، توجه عمده بر روی سایر شهرها از قبیل اردبیل، مازندران، کردستان و... بوده و شهر ارومیه با ۲۳ درصد، در رتبه دوم نمودار جای دارد. پس از آن، کل استان آذربایجان غربی ۱۸ درصد و تهران نیز ۱۵ درصد این نمودار را شامل می‌شوند.

۴- روش تحقیق و ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری: در دو نمودار زیر روش تحقیق و ابزار اندازه‌گیری مقطع کارشناسی ارشد نشان داده شده است:

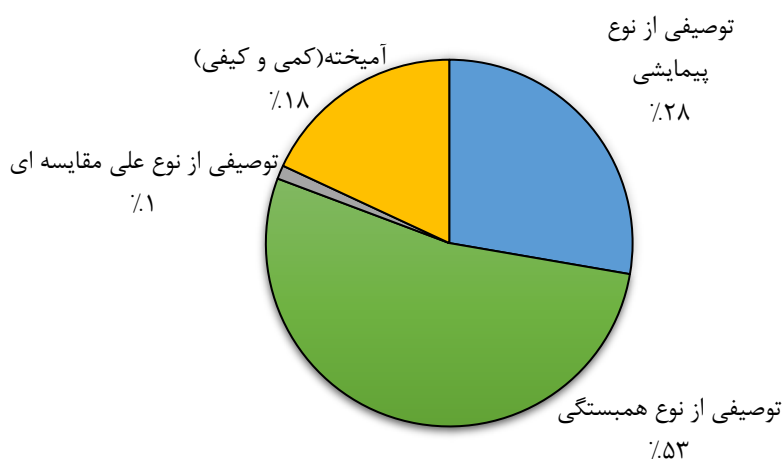
نمودار ۷: روش تحقیق پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی ارشد

همانطور که در نمودار بالا مشاهده می‌کنید، از بین روش‌های تحقیق، روش توصیفی از نوع همبستگی سهم قابل توجهی را به خود اختصاص داده که برابر با ۸۳ درصد است. روش توصیفی از نوع پیمایشی نیز با کسب ۱۴ درصد در رتبه دوم و سپس روش‌های آمیخته، علی-مقایسه‌ای و نیمه آزمایشی هر کدام با کسب ۱ درصد، رتبه سوم را کسب کرده‌اند.

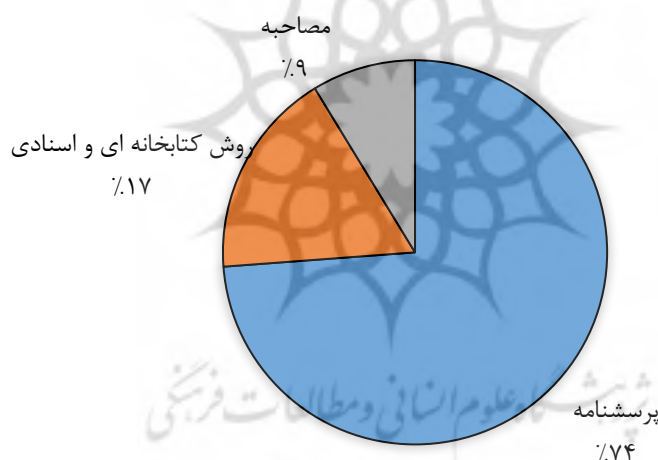
نمودار ۸: ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی ارشد

طبق نمودار بالا از بین ابزارهای گردآوری اطلاعات، پرسشنامه دارای سهم ۹۳ درصدی بوده و بیشترین قسمت از نمودار را به خود اختصاص داده است. پس از آن روش‌های اسنادی و کتابخانه‌ای ۵ درصد و مصاحبه نیز ۲ درصد این نمودار را شامل می‌شوند. نمودارهای زیر مربوط به روش تحقیق و ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع دکتری است:

نمودار ۹: روش تحقیق پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع دکتری

بر اساس نمودار بالا، روش تحقیق ۵۳ درصد از پایان‌نامه‌های مقطع دکتری از نوع توصیفی-همبستگی بوده و ۲۸ درصد پایان‌نامه‌ها نیز با استفاده از روش توصیفی-پیمایشی ارائه شده‌اند. همچنین روش تحقیق آمیخته ۱۸ درصد و روش علی-مقایسه‌ای نیز ۱ درصد این نمودار را تشکیل می‌دهند.

نمودار ۱۰: ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع دکتری

همانطور که در نمودار بالا مشاهده می‌کنید، ۷۴ درصد از پایان‌نامه‌های مقطع دکتری از ابزار پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات استفاده کرده‌اند و پس از آن، ۱۷ درصد پایان‌نامه‌ها به روش‌های اسنادی و کتابخانه‌ای اختصاص دارد. ابزار مصاحبه نیز ۹ درصد نمودار را شامل می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به منظور تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه ارومیه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲ صورت گرفت.

اولین یافته‌ای که از پژوهش حاضر به دست آمد این بود که موضوعات انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری حول محور عوامل سازمانی، شغلی، فردی، آموزشی و اجتماعی بودند. در مقطع کارشناسی‌ارشد، به ترتیب عوامل آموزشی با ۲۸ درصد،

عوامل فردی و سازمانی با ۲۴ درصد، عوامل شغلی با ۱۹ درصد و عوامل اجتماعی با ۵ درصد، قلمرو موضوعی پایان‌نامه‌های این دوره را تشکیل می‌دهند. در مقطع دکتری نیز عوامل سازمانی: ۴۰ درصد، عوامل آموزشی: ۲۳ درصد، عوامل فردی: ۱۵ درصد، عوامل شغلی: ۱۱ درصد و عوامل اجتماعی ۱۰ درصد موضوعات پایان‌نامه‌های ۱۲ سال اخیر را شامل می‌شوند. با توجه به اینکه تاکنون پژوهشی در رابطه با تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی صورت نگرفته است، لذا نمی‌توان درمورد همسویی یا ناهمسویی نتیجه پژوهش با پژوهش‌های مشابه به لحاظ روند موضوعی قضاوت نمود. با این حال بررسی پژوهش‌های انجام شده توسط (آذرانفر^۱، ۱۳۸۵) که در زمینه دیگر انجام شده است، نشان می‌دهد که دو یا سه حوزه موضوعی دارای بیشترین فراوانی بوده و بقیه حوزه‌ها از فراوانی کمتری برخوردار هستند که این یافته با نتیجه پژوهش حاضر همسو می‌باشد.

در دومین یافته این پژوهش به پراکندگی رشته‌ای پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری پرداخته شد. در مقطع کارشناسی‌ارشد ۸۱ درصد موضوعات انجام شده مربوط به مدیریت آموزشی، ۱۵ درصد مربوط به سایر موضوعات از قبیل روانشناسی تربیتی، ۳ درصد مربوط به تکنولوژی آموزشی و نهایتاً ۱ درصد مربوط به رشته برنامه‌ریزی درسی است. در مقطع دکتری نیز، ۸۳ درصد موضوعات پایان‌نامه‌ها مختص مدیریت آموزشی، ۱۳ درصد مختص سایر موضوعات مانند آموزش عالی و روانشناسی تربیتی، ۴ درصد مختص تکنولوژی آموزشی و ۱ درصد مختص برنامه‌ریزی درسی است. بر این اساس می‌توان گفت اغلب موضوعات مطرح شده در پایان‌نامه‌های ارشد و دکتری مربوط به گرایش مدیریت آموزشی است. نتیجه این پژوهش همسو با تحقیقات صورت گرفته توسط (رحیمی و رضایی، ۱۳۸۷) می‌باشد که اذعان داشته‌اند در رشته علوم تربیتی، مفاهیم مربوط به مدیریت همواره مد نظر پژوهشگران بوده و علت آن را می‌توان جامعیت و بین رشته‌ای بودن مفهوم مدیریت دانست. با این حال شایسته است که در کنار مدیریت آموزشی، به گرایش‌های دیگر این رشته مثل تکنولوژی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی نیز بها داده شود.

همچنین در بررسی مکان جغرافیایی پایان‌نامه‌های انجام شده در مقطع کارشناسی‌ارشد و دکتری، مشخص شد که تمرکز ۷۱ درصد از پایان‌نامه‌های ارشد بر روی شهر ارومیه، ۱۷ درصد تمرکز بر روی سایر شهرها و ۱ تا ۳ درصد از پایان‌نامه‌ها متمرکز بر شهرستان‌های حومه از قبیل نقده، پیرانشهر، بوکان، مهاباد و اشنویه و تبریز بوده‌اند. در رابطه با مقطع دکتری، ۴۴ درصد پایان‌نامه‌ها متمرکز بر سایر شهرها، ۲۳ درصد متمرکز بر شهر ارومیه و ۱۸ درصد متمرکز بر کل استان آذربایجان غربی بودند و ۱۷ درصد پایان‌نامه‌ها نیز بر روی شهر تهران تمرکز داشته‌اند.

تحلیل یافته‌های مربوط به روش تحقیق و ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های ارشد و دکتری نشان داد که در مقطع ارشد، روش تحقیق ۸۳ درصد از پایان‌نامه‌ها، توصیفی از نوع همبستگی و ۱۴ درصد توصیفی از نوع پیمایشی بودند و روش‌های آمیخته، نیمه آزمایشی و توصیفی از نوع علی مقایسه‌ای نیز هر کدام ۱ درصد روش‌های تحقیق این دوره را شامل می‌شوند. روش تحقیق پایان‌نامه‌های دکتری نیز به شرح زیر می‌باشد: توصیفی از نوع همبستگی: ۵۳ درصد، توصیفی از نوع پیمایشی: ۲۸ درصد، روش کمی و کیفی: ۱۸ درصد و روش توصیفی از نوع علی مقایسه‌ای: ۱ درصد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که از بین روش‌های تحقیق، روش توصیفی از نوع همبستگی بیشترین درصد را به خود اختصاص داده است. تحقیقات صورت گرفته توسط (جعفری کرفستانی، یوسف بروجردی و نصر اصفهانی^۲، ۱۳۹۳) با نتیجه پژوهش حاضر همسو بوده و نشان می‌دهد که رویکرد غالب پژوهشی در حوزه مدیریت آموزشی در ایران، رویکرد توصیفی بوده است. از دلایل غلبه این رویکرد در پژوهش‌های مدیریت آموزشی، عدم آشنایی پژوهشگران با روش‌های تحقیق کیفی و ترکیبی، فضای اثبات‌گرایانه حاکم بر تحقیقات آموزشی و نبود دستورالعمل روشن برای چگونگی انتشار و ارزیابی مقالات کیفی و ترکیبی می‌باشد. از آنجایی که روش‌های کیفی و ترکیبی تأثیر بسزایی در تولید و توسعه مدیریت آموزشی دارند، لذا انتظار می‌رود تا روش‌های مذکور به زودی جایگاه واقعی خود را در بین پژوهش‌های حوزه مدیریت آموزشی پیدا کنند.

در رابطه با ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های ارشد، پرسشنامه سهم ۹۳ درصدی، روش‌های اسنادی و کتابخانه‌ای سهم ۵ درصدی و مصاحبه نیز سهم ۲ درصدی را داشته است. یافته‌های حاصل از ابزار گردآوری پایان‌نامه‌های دکتری نیز نشان داد که در ۷۴

1. Azaranfar

2. Jafari Karfestani, Yousef Boroujerdi & Nasr Esfahani

درصد از پایان‌نامه‌ها از پرسشنامه، در ۱۷ درصد از پایان‌نامه‌ها از روش کتابخانه‌ای و اسنادی و در ۹ درصد از آن‌ها از ابزار مصاحبه استفاده شده است. بنابراین این نکته قابل برداشت است که از بین ابزارهای گردآوری اطلاعات در مقطع ارشد و دکتری، پرسشنامه سهم عمده‌ای را داشته است. پژوهش‌های انجام شده در این زمینه نیز همسو با یافته‌های این تحقیق بوده و بیانگر این است که بیشترین میزان استفاده پژوهشگران از پرسشنامه می‌باشد و سهم مصاحبه و دیگر ابزارهای گردآوری در تحقیقات مدیریت آموزشی به مراتب کمتر است. از علت‌های عمده گرایش محققان به استفاده از پرسشنامه، می‌توان به سهولت طبقه‌بندی و تحلیل اطلاعات، پاسخگویی سریع و کم هزینه بودن این روش اشاره کرد. با توجه به این که ابزارهای دیگری مثل مصاحبه، مشاهده و آزمون می‌توانند نقش زیادی در ارائه اطلاعات عمیق و ارزشمند داشته باشند، بنابراین استفاده از این ابزارها نیز می‌تواند در تحقیقات مدیریت آموزشی کارساز و کمک کننده باشد (جعفری کرفستانی، یوسف بروجردی و نصر اصفهانی، ۱۳۹۳).

بر اساس یافته‌های به دست آمده از این پژوهش، پیشنهاد می‌گردد که این موضوع با توجه به اهمیتی که دارد، در مقیاس گسترده تر و با جزئیات بیشتر برای رشته‌ها و گرایش‌های دیگر از قبیل تکنولوژی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی صورت پذیرد. همچنین با توجه به تحصیل دانشجویان عراقی در دانشگاه ارومیه، پیشنهاد می‌شود تا تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های این دانشجویان نیز مد نظر پژوهشگران قرار گیرد.

تقدیر و تشکر

از تمام عزیزانی که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند، نهایت تشکر و قدردانی را داریم.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Alagheband, A. (2011). *The basics of educational management*. Tehran: Ravan pub. (in persian)
- Aydın, A., Erdağ, C., & Sarier, Y. (2010). A Comparison of Articles Published in the Field of Educational Administration in Terms of Topics. Methodologies and Results. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 10 (39), 37-58. https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A12%3A18663708/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Agcd%3A49743244&cr1=c&link_origin=scholar.google.com
- Azaranfar, J. (2006). Content analysis of Library and Information Science theses and dissertations held with IRANDOC 1994-2004. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 21 (4), 19-39. https://jipm.irandoc.ac.ir/article_698586.html?lang=en (In Persian)
- Cozoğlu, T., Aslanargun, E. (2024). A Thematic Analysis of Articles Published in the Field of Educational Administration in Türkiye and Abroad After The 2000s. *International Journal of Educational Research Review (IJERE)*, 9(1), 41-52. <https://doi.org/10.24331/ijere.1176980>
- Hallinger, P., & Chen, J. (2015). Review of research on educational leadership and management in Asia: A comparative analysis of research topics and methods, 1995–2012. *Educational management administration & leadership*, 43(1), 5-27. <https://doi.org/10.1177/1741143214535744>
- Jafari Karfestani, Z., Yousef Boroujerdi, R., & Nasr Esfahani, A. (2015). Research methodology in the field of educational management in reputable journals at home and abroad. *Quarterly Journal of Educational Leadership and Management*, 9 (1), 9-26. https://journals.iau.ir/article_536589.html (In Persian)
- Javanbakht, M. (2020). Examining the viewpoints governing educational management in the education organization. *Journal of New Advances in Psychology Training and Education*, 3(33), 1-9. <https://civilica.com/doc/1501056> (In Persian)
- Khosravi, M., Nili, M., Zamani, B. (2016). Identifying the lack of compliance among Postgraduate Thesis Topic Siu Educational Sciences threads with the needs society. *Higher Education Letter*, 9 (33), 83-103. https://journal.sanjesh.org/article_22047.html?lang=en (In Persian)
- Mohammadi, M., Moghanipour, M. (2023). Analysis of Subject Fields and Methodology in Master's Theses in the Field of Art Research. *The Quarterly Journal of New thoughts on Education*, 18(4), 147-162. <https://doi.org/10.22051/jontoe.2021.36237.3351> (In Persian)
- Navehebrahim, A., Mansourian, Y., Rahimi, S. (2014). An Evaluation of the Quality of Dissertations in Educational Administration to Improve University Learning. *Journal of Future Studies Management*, 25(100), 1_12. <https://sanad.iau.ir/Journal/jmfr/Article/786235> (In Persian)
- Navehebrahim, A., RiahiNia, N. (2011). A 10-year citation analysis study of Educational Management Masters dissertations in the Faculty of Education and Psychology, Tarbiat Moallem University. *Journal of Studies in Library and Information Science*, 3(8), 27_48. https://slis.scu.ac.ir/article_11174.html (In Persian)
- Pakdel, F., & Khaksafidi, M. (2015). *A study of the history of the formation of educational management in the world*. The First International Conference on Management, Economics, Accounting and Educational Sciences. Iran: Sari. <https://civilica.com/doc/445784> (In Persian)
- Rahim soltani, A. (2013). An overview of the content analysis method. *Journal of Mirror Research*, 23(137), 30-40. https://jap.isca.ac.ir/article_431.html (In Persian)
- Rahimi, S., Rezaei, B. (2008). Content analysis of the theses of the Faculty of Psychology and Educational Sciences of Tehran University from the beginning to 2016. *Journal of Psychology & Education*, 38(3), 1_21. <https://sid.ir/paper/55692/fa> (In Persian)
- Ranjbari Sofyan, V., Atapour, H., Najjary, T. (2023). Topical and Methodological Content Analysis of Education Science Thesis and Dissertations of Tabriz University from 1997 to 2016. *Learner-Based Curriculum and Instruction Journal (LBCIJ)*, 2(3), 1_16. <https://doi.org/10.22034/cipj.2022.52058.1045> (In Persian)

- Sabokzahi, M., Bavar, S. (2021). Examining the necessity and importance of paying attention to educational management. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 5(19), 573_593. <https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1141> (In Persian)
- Sadeghi, N. (2001). The appearance of master's theses of the Faculty of Psychology and Educational Sciences of Tehran University between the academic years of 1364-1376. *journal of Psychology and Education*, 6(1), 125_143. https://jpsyedu.ut.ac.ir/article_12865.html (In Persian)
- Safa, A., Faghihi, A., Memarzadeh, G. (2023). The content analysis of PhD. Dissertations of Public Administration at Tarbiat Modares, Tehran, Allameh Tabatabai and Science and Research Unit of Islamic Azad University: (1380 – 1396). *Iranian journal of management sciences*, 18(70), 1_30. https://journal.iams.ir/article_399.html?lang=en (In Persian)
- Tavşancıl, E., Erdem, D., Yalçın, N., Yildirim, Ö., & Bilican, S. (2010). Examination of data analyses used for master's theses in educational sciences. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 9, 1467-1474. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.12.351>.

